

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

1939

VII aastakäik

Toimetaja mag. agr. E. VINT. Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 6, pk. 54, tel. 484-15.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 6

Juuni

Võidutulede tähistel.

Tänavune suviharja kuu on tulvil peomeeleolusid ja mineviku mälestusi. Kuu alul toimusid Eesti Mängude avataktina maakondlikud spordimängud, mis meelitasid kokku tuhandeid pealtvaatajaid. Siis kogunesid valgeis teklites mehed Tartu — ülemaalsele meeskooride laulupäevadele, et pühitseda Eesti laulupidude 70-ne aasta juubelit. Samal ajal kogunesid ülemaalistele suvipäevadele maanaised ja naiskodukaitse liikmed. Ja nädalapäevad enne Võidupüha algas kolmepäevane Eesti olümpia — Eesti Mängud, millest võtsid aktiivselt osa tuhanded noored üle maa ja kümnetesse tuhandetesse ulatuv pealtvaatajate pere tundis rõõmu sellest elujõust ja elurõõmust, mis hõõgus noorte tervetest kehadest, liigutuste rütmist ja kõrgepingelisest võistlusmeeleolust. Kõik see kujunes vääriliseks sissejuhatauseks tänavusele Võidupühale.

Ent tänavune Võidupüha omab erilise tähenduse veel selle poolest, et jaanikuu kahekümnendais päevades täitub kaksikümmend aastat sellest, mil Eesti rahvavägi lõi otsustavalt — lõunast ründavaid ländeväeri jõukusid ja saksa palgasõdureist koosnevat raud-diviisi. Seega on tänavune Võidupüha ka juubelpühaks, mis kinnitab iga mõtleva eestlase usku oma rahva vabadustahtesse ja löögivõimesse.

Kuid kõige selle juures on tänavuse Võidupüha meeoleolu siiski eriliselisem varemate aastate omast. — On kuidagi tõsisem ja endasse süvenenum ja nooruse rõkkava elurõõmu kõrval võib üha sagedamini näha vanemate mõttesse vajunud nägusid. Tundub nagu oleks mõni sünye kujutelm varjutamas Võidupüha meeoleolu heledust.

See meeoleolu erinevus muutub arusaadavaks, kui arvestada tõiasja, et tänavune välispoliitiline olukord on segasem kui kunagi varemalt. Euroopa on jagunenud kaheks vaenulikuks leeriks ja suurriikide rühmad piiluvad umbusklikult üksteise eluavaldusi. Ühed kõnelevad rahu ohustavaist totaalmaadest, teised kollitavad „sissepiirajate“ ülekohtuste kavatsustega, mis püüdvat hävitada suurte, noorte rahvaste eluõigusid. Ja nii valitseb maailma juba mõnda aega n. n. veretu sõda, mis avaldub majanduslike surveabinõude kasutamises, relvastuse võidujooksus ja üksteise närve söövais vägede koondamistes.

Ka Baltiriigid, mis seni seisid võrdlemisi eemal suurriikide sõjakolletest ja diplomaatiamängust, on viimastel kuudel kaasahaaratud üldisse ärevusringi, kuna neid, vastu nende endi tahtmist, tahetakse malendina kasutada suurriikide diplomaatilisel malelual. Kõsimita neilt sellekohast nõusolekut, tahetakse üle nende peade sõlmida lepingut, mis annaks teatud suurriigile õiguse „garanteerida nende maade iseseisvust“ siis, kui suurriik leiab ohustatud olevat oma elulised huvid. „Iseseisvuse garanteerimine“ seisab aga relvastatud jõu kasutamises väikeriigi territooriumi okupeerimiseks, et kaitsta väikeriiki ja ennast arvatava rünnaku vastu mõne suurriigi poolt.

Võidupühaks.

Oleme Läänemerd armastav
põline põldurisugu.
Kõneleb rannikupaas,
kodumaa luited ja laas,
voored, ning järvede selg
kumedit kangelaslugu
võidust ja tööst.

Oleme Läänemerd armastav
põline põldurisugu.
Aastate arvutu ring
mõtete tarmukas sööst,
võitmatu käsi ja selg
asutas linnad ja talud
— kodu me hing.

Oleme Läänemerd armastav
põline põldurisugu.
Küllalt siin kätel veel tööd
vaim meie lõkkele lööb,
tiivustab võitluse ind.
Võidutse, kodumaa talu,
kodumaa linn!

Julius Öngu.

Meil on aga veel liiga teravalt meeles mälestused Vabadussõjast ja Saksa okupatsioonist, mil eestlane ei olnud enam peremees omal maal. Nende mälestuste valgusel olemeegi teadlikud, et okupeerijate isud võivad kasvada piiramatuseni ja võib enam kui raskeks osutuda lahtisamine kutsumata külalistest. Need kaalutlused olidki põhjuseks, mis sundisid meie riigi välispoliitika juhte avalikult deklareerima, et Eesti ei vaja mingit väljast pealesunnitavat iseseisvuse garanteerimist ja vaatab igale sellisele kutsumata „garanteerijale“ kui ründavale poolele, astudes sellele vastu kogu oma jõududega.

See sirgjooneline seisukoht on omaks võetav igale eestlaslikult mõtlevale kodanikule ja kohustab kõiki vaatama tulevikku endastmõistetava valmisoluga igasuguse ootamatuse tagasitõrjumiseks. Kui ähvardab meie maad relvastatud jõudude sissetung ükskõik millise ettekäände all, siis tuleb haarata relvad ja heita kõik kaalule, sest selleks kohustab meid nende langenute nähtamatu ja hääletu rivi, kes ohverdasi oma elu Vabadussõjas. Selleks kohustab meid aga ka kõigi nende Muinas-Eesti sõdurite unarusse vajunud mälestus, kes sajandite ja aastatuhandete eest on langenud võitluses Eesti inimese parema tuleviku nimel. Need on tähised, mis tulekirjana hõõguvad meile vastu kõikjalt, kus süüdatakse võidutuled mineviku võitude mälestamiseks ja tuleviku lootuste kinnitamiseks.

Muinas-Eesti vabadusvõitlus on mitmeski suhtes imetlusväärne. Kaks aastakümnet võitles vähearvuline Eesti malev rohkearvulisema ja paremini relvastatud vaenlase vastu, kusjuures sissetungijate vaenuliste rahvaste arv tõusis mõnikord koguni seitsmeni. — Lõunast rün-

dasid ordurüütliid lätlaste ja liivlastega. Sama teed käisid rüütlite nõusolekul ka leedulased. Idast ja kagust tulid venelased rohutirtsude parvedena. Loodest ja põhjast — daanlased ja Skandinaavia vikingid. Kuid ikka käis võitlus vahelduva õnnega ja ühegi sissetungija jalg ei jäänud pikemaks püsima sellele verrega joodetud pinnale. Ainult kaotuslik madisepäeva lahing sai saatuslikuks Muinas-Eesti iseseisvusele.

See tõsiasi sunnib järelduste tegemisele. Näib tõenäolisena, et ordurüütlite ja nende liitlastele allajäämise ühe põhjusena tuleb arvestada mitte nii palju eesti inimmaterjali hävinemist kestvas sõjas kui tõsiasja, et Lembitu isikus kaotas Eesti sõjavägi ja Eesti ühiskond oma suurema organisaatori ja mõtleja pea. Ja sellest peale algas sajandite pikkune võõra võimu surve eestlaste maal, mis kestis kuni kahekümnenda sajandini, sest eestlastel puudus pea, kes oleks olnud suuteline koondama kõiki rahvajõude võõra ikke maharaputamiseks. Selle puuduva pea leidsid meie esivanemad üheksateistkümnenda sajandi kolmandal veerandil Eesti ärkamisaegsete haritlaste isikuis eesotsas Carl Robert Jakobsoniga. Ja sellest peale algas eesti inimeste ülestõus võõra ikke klammerdavast survest.

Kui puhkes Vabadussõda, siis oli eesti rahval oma juhtiv pea ja selle pea moodustasid kõik need suuremad ja vähemad väeüksuste juhid rindel ning majandusliku ja poliitilise elu korraldajad rinde taga, kes tõmbasid kaasa laiad hulgad ja löid iseseisva omariikluse ei millestki.

Praegu kannab eesti rahvus oma pead uhkelt õlgadel, sest see pea on tugevam kui kunagi varemalt. Omariiklusaegne kool on teinud meie noorsoost mõtlevad riigikodanikud ja meie laiad hulgad on õppinud hindama omariikluse väärtust. See tõsiasi on tagatiseks, et kui tulevik veeretab meie teele võitluse — tohtu suure ja raske, on meil eeldused lõppude lõpuks ikka võitjana välja tulla sellest võitlusest, sest niikaua kui elab viimne mõtlev eestlane — elab meie omariikluse mõte.

Juh. Vd.

Esimesest laulupeost — 70 aastat.

Eesti esimene üldlaulupidu, mis oli pöördelise tähtsusega sündmuseks rahvahulkade kokkukuuluvuse ja rahvustunde äratamisel, peeti Tartus 18., 19. ja 20. juunil (v. k. j.) 1869.

Sel ajal olid eestlaste majanduslikud, poliitilised ja sotsiaalsed olud üldiselt võrdlemisi viletsad. Kooliolud olid armetud ja hariduse saamine raske, seltsielu puudus sootuks. Majanduslik ja õiguslik olukord oli esimese üldlaulupeo mõtte üleskerkimise ajal üldiselt veel kehv ja kitsas.

Kui kirjeldatud oludes J. V. J a n n s e n sõandas 1867. a. märtsis esineda ta enese poolt vaevalt poolteist aastat varem ellu kutsutud „Vanemuise” seltsi eestseisuse koosolekul ettepanekuga — 1869. aasta suvel „üht priiuse mälestuse pühha pidada ühhe laulupidu viisil”, ja eestseisus selle ettepaneku vastu võttis ja sellekohaselt ka pidu korraldama asus, siis oli see kahtlemata vägagi julge ja vastuturikas samm. Pidi ju J a n n s e n arvestama seda, et rahval ei olnud tollal ei kultuurilisi keskusi organisatsioonide näol ega ka vähemaldki kogemusi tavaliseski organisatsioonilises tegevuses, rääkimata veel suure ülemaalse ettevõtte

korraldamisest. Pidi ta ju seejuures arvestama ka kõiki teisi raskusi, mis sellise suure rahvusliku ettevõtte läbiiviimisel ees seisid nagu: valitsuse võimu ja valitsevate kihtide vastuseismist „harimatu maarahva” eneseavaldusele, kadaklike ringkondade vaenlikkust, ainelistest ressursside nappust, kaastööliste puudust, postija teelolude viletsust (raudtee puudus tollal veel sootuks!), laulukooride ja nende juhtide noorust ja arenematust, laulurepertuaari puudumist jne.

Kui Jannsen kõigele sellele vaatamata sõandas asuda üldlaulupeo korraldamisele, siis pidi ta tõesti evima kindlat usku rahva ürgsesse vaimujõusse.

Et ka Jannsenil enesel, samuti ka ta abilistel, ei olnud vähemaidki kogemusi ülemaaliste suurpidustuste korraldamises, siis tuleb imestada seda leidlikkust ja ettevõtlikkust, mis ta ilmutas selle organiseerimisel ja läbiiviimisel. Selle paremaks mõistmiseks ja hindamiseks olgu märgitud, et esimese laulupeo organiseerimise meetodid, üldkava ja selle sisuline koostis, aga ka kogu pidustuste väline tseremoonia jäid peaaegu üksikasjadeni püsima ka kõigi järgnevatel laulupidude juures. Alles iseseisvusaegsete laulupidude juures on tulnud rakendamisele mõningad uuendused ja parandused, kusjuures üldraamistik on jäänud ka siin endiseks.

Jannsen jättis laulupeost eemale segakoorid (mis moodustasid kaaluva vaimu osa tolleaegseist laulukooridest — nagu praegugi) ja kutsus peole vaid meeskoorid. Siin näis Saksa eeskujude kõrval teatavat osa etendavat ka Jannseni mure sekelduste pärast, mis võinuksid aset leida siis, kui koos meestega tulnuksid peole ka naised. Seda võib väeldada „Perno Postimehe” sõnadest: „Kuidas oleks võinud meeste- ja naisterahvas iggast nurgast, kui ka ühe ainsa päeva peale, kokko kutsutud sada, ilma et seal pahhandust polleks ette tulnud, mis pidid pühhitsemist oleks segganud, ehk teda koggoniste keelanud pühhitsemast.”

Jannseni ja ta kaastööliste püüdlused oleksid võinud siiski karile joosta, kui kogu rahva paremik koorijuhtide ja lauljate näol poleks ilmutanud samasugust ennastsalgavat püüdlikkust oma uude suurettevõtte kordamineku vastu.

Ei olnud ju tolleaegseis oludes naljaasi kolme-nelja kuu jooksul (ametlik luba laulupeo pidamiseks saabus alles 20. veebruaril 1869) segakooridest ümbermoodustatud või vastset ellu kutsutud meeskooridega selgeks õppida 26 kaugeltki mitte kergelt laulu. Millise püsivuse ja vaimustusega kohtadel töötati, ilmneb „Perno Postimehe” kirjutisest, milles muuseas öeldakse:

„Kes selleaastase leivapuuduse pärast möödäläinud talvel oma kõhtu rihmaga tugevaste kinni tõmbanud (siin viibatakse viljalkaldusele, mis tabas kogu maad laulupeo eelaastal), pidid seda nüüd veel enam kinni tõmbama, aga laulmist ei jätnud ta järrele, sest sedda õppisid nad sure mällestusepühha pärrast. Kes kõik päev põllu peal rasket tööd teinud, ei heitnud õhtul maggama, vaid vahhetas oma adra nodiramatu vastu.”

Samasugune südidus ilmnes ka peole tulekus. Peagu ükski ülesantud kooridest ei jäänud Tartusse tulemata. Ainult Lääne- ja Saaremaa jäid esindamata, kuna kõigist teistest maakondadest tuldi kohale, vaatamata maa kaugusele ja tee raskusele.

Üldse saabus kohale 45 eesti ja 1 saksa meeskoor ümmarguselt 800 lauljaga.

Sellise vaimustuse juures tundub peaaegu loomulikuna, et lauljad täitsid oma ülesanded üle ootust hästi nii välises esinemises kui ka kunstilise osa täitmisel. Seda kinnitab Jannsen täie rahuloluga, kirjutades: „... üle kriipsu ei tea meie kedagi läinud ollevat, vaid kõik on ennast auväärt ülleval pidanud ja kõigi mudega rahhulikult kokku sündinud.”

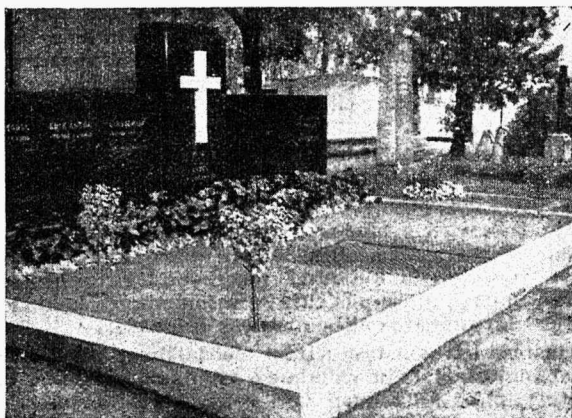
Laulupeo õnnestumine paisutas iga ühiskondlikult mõtleva eestlase iseteadvust ning suurendas eneseväärtuse tunnet. Paljuile kõhklejatele sai selgeks, et eestlane on midagi, kuna ta võib ja suudab midagi. Et ta hinges peitub rikkalikul määral vaimset jõudu ja sisemist kultuuri, millele peab kätte võitlema vaid vabaduse iseseisvaks arenemiseks ja tegutsemiseks. Ja see eneseleidmine äratas ka laiemais hulkades lõkkele rahvusliku iseteadvuse, mis sai meie rahvuskultuurilise arenemise kandvaks aluseks.

Pühendagem rohkem hoolt oma lahkunute rahupaikade korrastamisele.

Lähenemas on suveharja kõrgeim tipp, Jaanipäev. See päev on kujunenud meie maal pea üldiselt kalmistupühaks, mil mälestatakse neid, kes meilt on lahkunud jäävalt. Selleks päevaks kohendatakse omaste kalmukünkaid ja ehitakse neid lilledega. Tavalises argipäeva töörotus ei tule seda nagu meelde. Nüüd aga saab vana surnuaed omale hoopis pidulikuma ja puhtama ilme.

Ühenduses sellega tekib mõte, kuidas saaks korraldada nii, et kalmistu

jäävad nad kaunis rüpasesse olukorda. Niisugune ümbrus sissekäigul kuidagi ei tekita kalmistule astujas vaikset rahu- ja palvemeeleolu. Seepärast peame püüdma hobusteplatsi eraldada sissekäiguteest tiheda ja kõrgema elavtara, milleks on kohane kuusk, sirel, jasmiin, läätspuu j. t. Elavtara asugu mõlemalpool teed. Kalmistumüüri ja elavtara vahele jäetagu läbikäik. Veelgi parem, kui on võimalik rajada hobusteplats peasissekäigust eemale, näiteks surnuaia ühele küljele.

Hauaplats Lappeenrantas — muruga, millel ilupuud ja lilled.

jätaks kauni ja hoolitsetud mulje igal ajal, argipäevalgi. Sest kui muudame kauniks küll elavate eluaseme, jätame aga hooletusse ja unustame nende viimase kodu, kelle elutöö on lõppenud, siis on meie töö poolik ja armastuseta.

Meie kalmistud annavad üldiselt — eriti suvel — kaugemalt vaadatuna kauni rohelise ja pehme üldpildi. Kuid lähemale astudes leiab silm mõndagi, mida mõte kipub arvustama. Meie maa-kalmistuil on tavaliselt peasissekäigust kahel pool lasipuud hobuste, kuid tihti on need vajunud viltu, puretuna aja- ja hobuste hammastest. Muidugi ei saa sellist hobusteplatsi hoida ka alati korras, eriti pärast suuremaid matuseid

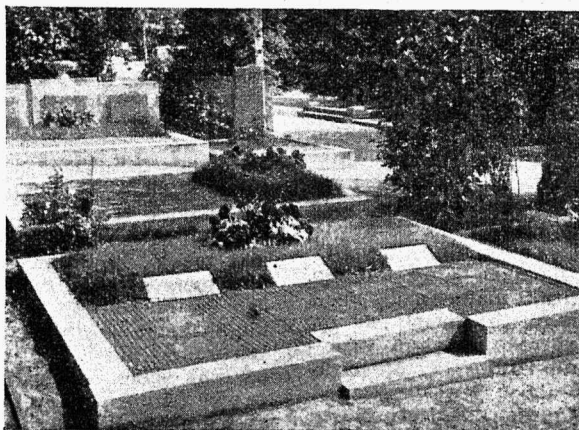
Astudes kalmistule paistab silmale segavana ja valusana ristide mitmekesisus ja kirevus. Siin on tõsiste rahulike kiviristide kõrval šabloonilisi malm- ja läikivaid kullatud või hõbetatud raudriste. See ei anna õiget rahupaiga ilmet, kui üks püüab säruga ületada teist. Uutel kalmistutel on kehtiv kindel kord ristide ja hauamärkide tarvitamises, nii on seal välditud vigade tegemise võimalused, mis esinevad vanadel kalmistutel. Uemal ajal esineb hauamärgina risti asemel sageli sammas, tahvel, või kunstipärane kuju, kusjuures samba või tahvli esiküljel on lihtne ristkujutis. Hauamärkide materjaliks sobivaim on graniit ja marmor,

ka kodumaa marmor. Nende tarvitamine olgu samuti ühtlustatud. Ei ole sobiv hauamärki kasutada pikkade järelhüüete ja lahkunu ülesvõtte asetamiseks, kiri mälestusmärgil olgu lihtne, väljendus lühisõnaline. Perekonna matmispaigale on kohane asetada üksainus ühine suurem mälestusmärk, kuna igale hauale tuleks tahvel nime ja daatumitega.

Paljudel Põhja-Eesti kalmistuil võime leida madalaid maakivist riste, n. n. „rootsi riste”, ka uuemal ajal võiks nende eeskujul tarvitada madalaid raskesid, täiesti lihtsaid maakivist riste.

Kalmükünkaid piiravad aiad on teiseks segavaks esemeks meie kalmistuil.

Kalmükünka parimaks katteks on ilus tihe muruvaip. Kääpa eraldamiseks tõstame selle koha 10—15 sm. kõrgemale, siia istutame lilled kas üleni või ainult päitsisse või jäetakse täiesti roheline muru alla, Viimasel juhul asetsevad lilled kääpa päitsist kahel pool kõrval või jalutsis. Lilled on kõige sobivamaks armastuse ja austuse avalduseks lahkunule, nad annavad kalmistule kauni ilme. Eriti kui on tarvitatud palju graniiti ja marmorit, on vajaline mahendada nende külmust sooja värvusega. Maakalmistuil teeb raskusi lillede korrashoid, kuna kaugel maa tõttu omakend külastavad kalmistut vaid mõne

Ristita ja mälestussambata hauaplats
nimetahvliga Tampere.

Neid esineb raskest graniidist, jämedaist raudahelaist, teravate otstega raudvarbadest ja puust. Värviltki sageli väga erinevad. Meie kalmistud võidaksid väga palju, kui neid aedu asendaksid edaspidi madalad, korrashoitud elavtarad või siis piiraks üksikut matmisplatsi ainult madal graniit- või paaskant.

Kalmüküngaste korrashoiu hõlbustamiseks leiame sageli neil kõrgeid tsemmentkaste. Need on aga külmad ja maitsetud, õnneks on viimasel ajal nende tarvitamises märgata tagasiminekut. Samuti on ebaotstarbekohased kõrged kalmükünkad, kuna nende taimestamine ja üldine korrashoid on raske.

korra suve jooksul. Nõudlikumad lilled aga vajavad sagedast kastmist ja hoolitsust. Siin peaks selle töö andma vähese tasu eest kellegi lähedalasuva inimese hoolde või siis istutama vähenõudlikke lilli. Väga praktilised on kalmu katteks erilised polstertaimed, nagu mägisibulad, kivirikud, kuukeharjad, mägikellukad j. t. Perekonna matmispaigale on kindlasti vaja lihtsat värvitud istepinki vaikseks puhkuseks.

Sageli näitavad meie inimesed äärmist hoolimatust puhtuse- ja korraarmastuse suhtes. Eelmise aasta langenud lehed, kuivad lilled ja pärjad jäetakse koristamatult kohale, või kui seda koristataksegi, siis visatakse prügi

hooletult kõrvale, vahel isegi naabri matmispaigale.

Selle vältimiseks peavad kalmistuil olema tingimata prügikastid, igas kalmistuosas üks. Need ärgu asugu aga liiga silmatorkavalt nähtaval kohal. Samuti olgu igal kalmistul kaev, mis hõlbustab lillede kastmist.

Nende ridade kirjutajal on olnud võimalus tutvuda kalmistutega välismail, muuhulgas ka Soome kalmistutega, mis on oma korra ja omapära poolest kuulsad ja võiksid olla meilgi oma põhjamaise iseloomu tõttu teataval määral eeskujuks. Soome kalmistute üldpilt on eelkõige rahulik, kooskõlastatud ja selgepiirdeline. Seal ei leidu midagi rahutut ega kirevat. Mälestusmärgina domineerib graniit, Soome oma kodumaine materjal, sellekõrval näeb siin-seal ka marmorit. Nad on lihtsad, õilsajoonelised ja omapärased. Kahel pool sirgeid teid asetsevad vastamisi kalmude read, nii et nimi kuupäeva ja aastaarvuga on teelt loetavad. Aedade asemel esineb tavaliselt madal elavtara, mis ei piira enamasti mitte üht matmisplatsi, vaid tervet rida või rühma. Kuid seda võime näha ka üksikute kalmude vahel, näiteks on reashaudade osas kalmud üksteisest eraldatud madalama, read ise kõrgema taraga. Matmisplatsid on meie omadega võrrelduna väga väikesed, eriti linnakalmistuil. Nad on piiratud madala graniidist äärestusega ja kaetud puhta kruusaga. Mälestusmärgi ees on kitsas, hästi korrashoitud mururiba ja õitsevad lilled. Mitte igasugused, läbisegi, vaid ühel kalmuplatsil ikka ainult üht liiki ja värvust lilli, või siis äärislillena mõnikord ka teist liiki ja värvi. Enamikus on tarvitatud mugulbegooniat. Kalmuküngast neil ei ole. Rist, kus see esineb, on raiutud mälestusmärgi graniiti. Mälestusmärgid ise on vormilt enamasti lihtsad, mida tingib juba nende materjal. Muidugi lei-

dub igal kalmistul ka kõrgeid, sambakujulisi hauasambaid varasemast ajast, üldisem on aga madal kalmuplatsi üht otsa täiesti sulgev mälestusmärk, perekonnaplatsil suur, üksikkalmul väiksem. Nad mõjuvad oma lihtsuse, vormipuhituse ja stiiliühtluse tõttu. Monumentide kõrval leidub kalme, mida tähistab ainult nimetahvel. Muidu on plats sel puhul samuti äärestatud graniidiga, kaetud osalt muruga, mis asetseb veidi kõrgemal ja millele toetuvad nimetahvlid.

Kusagil ei paista silma kõrgeid puuvõi raudaedu, ei tsemendist kaste ega kõrgeid sätendavaid riste.

Nende puhaste, tõsiste ja rahulikkude kalmude keskel kõndides tunned lugupidamist inimeste vastu, kes nõnda austavad oma lahkunuid.

Kui meie otsime oma kalmistute korrastamiseks eeskujul ja tutvume selleks otstarbeks Soome kalmistutega, siis ei tarvitse ega saa me neid siiski kopeerida. Meie kalmistute üldpilt on pehmem ja looduslähedasem, Soome oma tundub kõige meeldivuse kõrval siiski liiga kivine ja karm.

Kuid tuleks luua enam korda ja ühtlust meilgi, et kalmistu ei oleks plaanitu mets ja võsa, mille all kõrgete aedadega eraldatud matmispaigad ilma kindla korra ja ilmeta. Seda muidugi ei saa muuta üleöö. Küll aga saame mõnda teha selles suunas. Tarvitagem meiegi mälestusmärkides rohkem kodumaist materjali, nagu graniit, paas, kodumaa marmor, ja asetagem need nii, et nad oleksid kooskõlas ümbrusega. Pangem enam rõhku puhtusele, muru korrashoiule, lillede valikule ja nende hooldamisele. Seega valmistame väärikalt mõjuva, rahust ja pühalikkusest kõneleva puhkepaiga oma lahkunuide.

A. Haavaniit.

Meie ei ole oma kultuuri eest kellelegi võõrale tänu võlgu. Küll oleme tänu võlgu oma muistsetele esivanematele, kes vaeva ei põlanud siia rannamaile asudes.

Juhan Luiga.

Loojang.

Läks päikene loojuval kumal
üle vaikse ja ääretu vee;
säl oleks kui kõndinud Jumal
kust maha jäi kullane tee.

Ja kostis koraalina tume
vee kohin siis kauge ja hell;
ta oli nii pühalik, kume
kui voogudes uppunud kell.

Läks ingel ja tähed kõik läitis
ja lahele veeretas kuu;
vood pühalik sära siis täitis
nagu jõuluööl kiriku.

Siis uinus ju viimane puri,
kask üksinda palvetas mäel;
siis kustus ja hääletult suri
kui mälestus voogudel päev.

Harald Suislepp.

Kuidas läheme õppereisile.

Kevadiste põllu- ja kodukorras-
tööde lõppedes avaneb maanoortel või-
malus enne heinatöö algust vaadata
ringi — vähe kaugemale oma kodukoha
ümbrusest. Sellel vaheajal korraldavad
maanoorteringid hulgaliselt õppereise.
Et õppereisid annaksid soovitud tule-
musi, siis olgu need korraldatud teatud
nõuete kohaselt.

Õppereisi eesmärk.

Noortering korraldab õppereisi oma
liikmete teadmiste täiendamiseks, huvi
ja armastuse kasvatamiseks kodumaa
vastu, korra ja ühistunde süvendami-
seks oma liikmeskonnas, kuid selle kõr-
val ka mitmekesisuse, värs্কuse ja huvi
toomiseks igapäevasse töösesse ja ellu, et
kasvatada noortes tahtejõudu ja elu-
rõõmu. Õppereisil noored näevad kõike
oma silmadega ja tunnevad head ning
halba oma südamega. Nende sihtide ko-
haselt koostatakse ka ringi juhataste
poolt vastav õppereisi kava.

Kava koostamine.

Et õppereis õnnestuks, selleks peab
ringi juhatus koostama kindla kava.
Kava on vajalik nii pikemate kui ka
lühemate õppereiside jaoks. Kava tuleb
enne teele asumist põhjalikult läbimõel-
da, et õppereis võiks toimuda takista-
matult ettenähtud kava piirides.

Ebameeldivate takistuste vältimi-
seks tuleb ringi juhatusel õigel ajal
ühendusse astuda kas kirjalikult, tele-
foni kaudu või kui võimalik isiklikult

läbi rääkida, vastavate isikute ja asutis-
tega vajaliku sõidu- ja külastamisloa
saamiseks, öömaja ja toidu saamiseks.
Kava tuleb juhatusel koostada võima-
likult mitmekesine ja vaheldusrikas.
Mitte ainult hommikust õhtuni talude
külastamine ja nende hoonete vaatle-
mine vaid noored õppigu tundma oma
kodumaad igakülgselt. Ajaloolised ko-
had, vaatamisväärsed asutused, kodu-
maa kaunidus, tööstused, omariikluse
saavutused mitmekesisstagu kava. Kü-
lastatavate talude kohta saadakse vaia-
likke aadresse kohaliku põllumeeste
konvendi maatulunduskonsulendi käest,
missuguste talude külastamiseks tuleb
ringi juhatusel enne reiseile asumist pa-
luda talust vastav luba.

Et õppereisil teaks kõike omapärast
tähelepanna ja vastavat kavasse võtta,
seepärast soovitame kava koostamiseks
tutvuneda ka õppereisi juhil raamatu-
tega: N. Ruus „Matkaja käsiraamat”,
V. Silla „Rändur Eestis” ja G. Vilberg
„Kodumaal rännates”. Neist andmeist
koostatakse täpne õppereisi kava, mis
on vaheldusrikas ja mitmekesine, kus-
juures ööbimiskohtadeks peaks leidma
võimalusi taludes, teiste maanoorte
ringide kaasabil või turistide kodudes.
Viimaste aadressid ja ööbimise tingi-
mused on toodud ajakirjas „Turism”
nr. 5 — 1939.

Kava koostamisel nähtagu ette noor-
tele ka vajalikku lõbustamist, milleks
kasutatagu mõne teise maanoorteringi
kaasabi või läbistagu kava mõnda eri-

list meelelahutust pakkuvat kohta või sündmust.

On vajalikud load külastamiseks saadud ja täpne kava koostatud vastavalt liiklemise võimalusele, siis võib alles teele asuda.

Kui maanoortering korraldab esimest õppereisi, siis olgu see lühemaajaline, kas või ainult ühe päevaline, mis alati õnnestub paremini, kui kogemusteta asutakse pikale reisile.

Varustis õppereisil.

Vajalik varustis õppereisil on leib õppereisi vältusest, valitud sihtpunktist ja liiklemisabinõude kasutamisest. Õppereisile asudes tuleb silmas pida, et sobivamaks rõivastuseks on kantung, kuid korras kehakate, mis ei karda maaslamamist, vihma ega teisi õppereisil juhtuvaid äpardusi. Ka jalanõud olgu kantung ja jala järele vajunud. Tuleb kindlasti loobuda uutest jalanõudest, mis jalakäimise puhul vaevavad jalgu ja loovad seega ebasobivat meeleolu. Kaasa tuleb võtta ka papi sisse pistetud nõel ühes vajaliku niidiga. Ööbimistarvetena võtta kaasa ainult kõige hädatarvilikumad. Pesemisvahendid olgu igal omal, kuid riide- ja jalanõude puhastustarbed ühised.

Toiduaineid olgu vastavalt õppereisi ulatusele kavatsatud toitlustamise võimalustele. Hoiduda tuleb soolastest ja uutest toidust ja kiiresti riknevatest toiduainetest. Igal olgu kaasas kindlasti nõu — plekist kruus — joomiseks ja lauliku meeleolu loomiseks.

Toimub õppereisi pikemate jalamatkadega või jalgratastel, siis kasutatakse kindlasti seljakotti, ning hoidutagu käes kantavatest kohvritest. Kui vajaliku seljakotti pole, siis valmistatagu see ise mõnest väikesest kohasest kotikesest.

Õppereisi ühise varustisena olgu kaasas vajalikud arstimisvahendid õnnetusjuhtumiteks. Seks seotagu pakki: marliksidemeid haavade sidumiseks, raua vatti verejooksu sulgemiseks ninast, joodi — kriimustust ja väiksemate haavade puhastamiseks, hoffmanni tilgad — minestuse, meelemärkuseta oleku puhuks, päikesepaistelisel ilmal südamenõrkuse puhul (10—20 tilka veega sissevõtta) ja oopiumitilgad — kõhuvalu ja kõhu lahtioleku puhul (5—10 tilka veega sisse võtta).

Arstimisvahendite käsitamine olgu ühe ringiliikme eriülesandeks.

Ühiseks reisivarustiseks olgu ka mõõteriim, fatoaparaat, elektri-taskulamp, binokkel (kui võimalik), ümbruse kaart ja vajalik reisijuhil käsiraamat, kui see olemas.

Juhil ülesanded.

Õppereisi hea kordaminek on leib juhust. Juht on õppereisi hing ja keskus võõras ümbruses. Temalt küsitakse kõike, tema peab teadma kõike, tema peab rahuldama õppereislaste soove, kuid hoidma ka kindla korra ühises peres.

Juhil tuleb õppereisi kavast kõrvalkaldumatult kinni pidada ja hoiduda reisil juhuslikult üleskerkinud küsimuste pikemast käsitlusest. Juht peab oskama õigel ajal otsustada kavast kõrvale kaldumiste üle, et juhtida õppereislasi ajalt õigeisse rööpasse ja lasta end mitte eksitada looduses ja elus rikkalikult esinevatest mitmesugustest kõrvalnähetest.

Õppereisi kurjaks vaenlaseks on sageli pikad üksikasjalikud seletused, eriti seal, kus seletuse andja on huvitatud mõnest kitsast eriküsimusest, mis tahab kujuneda tema elutööks. Juht ei tohi unustada, et õppereisil inimesed ei ole võimelised kuulama pikki väsitavaid seletusi, kuna seal noori looduses segab üht üks, teist teine looduse nähe ja pikkadest seletustest jääb noortele väga vähe meelde.

Et õppereislastele jääksid tehtud reisist kustumata mälestused, siis hoolitse õppereisi juht üleva meeleolu ja sõbraliku vahekorra eest. Laulu loogu meeleolu, laul kõlaga rõõmsast rinnast, kuid laul peletagu ka reisil ilmnevad raskused. Tekib reisil ebamugavusi, nurinat ja rahulematust, siis olgu juht suuteline seda sellisel valgustama, et ebamugavused tunduvad õppereislastele huvitavate sündmustena igapäevases elus.

Mis teha pärast õppereisi.

Pärast õppereisi korraldagu ringi juhatust ühel koosolekul mõttevahetuse ja arutluse kõigest õppereisil nähtust ja kuuldust. Niiisugusel koosolekul tuletakse ühiselt seda meelde, mis paljudel juba ununenud või reisil jäänud tähelepanemata. Koosolekul seotakse kõik nähtud ja kuuldu ühiseks tervikuks.

On õppereisilt noored kaasa toonud mõningaid erilisi huvitavaid esemeid, teinud ülesvõtteid, joonestanud miskit, siis koondatagu kõik need ühisesse kogusse, moodustades neist õppereiside albumi vajalike kirjeldustega. Niiviisi kogutak-

se kaasatoodud esemetest õppereiside-museum, mis pakub palju huvi neile, kes ei olnud õppereisil kaasas, kuid loob ka erilist rõõmu neile, kes kõike seda nägid oma silmaga, kuulsid oma kõrvaga, tundsid kõike omas südames.

End. Vint.

Esikud korda!

Perenaise puhtustunde üle võime juba otsustada lävel, nähes, et seal pole mingit eset, kuhu puhastada jalgu. Nii siis — tulevased perenaised hoolitsegem eelkõike selle eest, et meil oleks mõni rest või matt, millele puhastada jalgu tuppastades (Jalamattide ja restide valmistamisest on kirjutatud „Maanoortes nr. 4 1939. a.“). Järgmine koht, kuhu meie silm peatuma jääb, ja ka majapidamisest esimesed muljed saab, on esik.

Sissekäike meie talumajapidamises on tavaliselt kaks, üks puhas, niinimetatud „veranda“-rõdu, mida iga päev ei kasutata, ja teine kõõgi pool asetsev sissekäik, mis ei ole küll määratud võõraste jaoks, kuid osutub siiski meie taludes igapäevaseks sissekäiguks ka võõrastele. Selles igapäevases sissekäigus ilmneb meil aga väga mitmesugune pilt. Kui esikul asuvad aknad, siis nende laudadele on kogunenud ämbliku-võrkude hulka ka poolikuid hobuseraudu, naelu, tangid, haamid, vanu nahatükke, naaskleid, akna all maas — vankrimäärde nõu ja väga palju muud. Edasi seinas ääres põhjata kartulikorv, vanad jalatsid, mida võib olla enam kunagi ei tarvitata, kuid siiski hoitakse nagu mõnd muinsuseset.

Mõnes seinas naela otsas ripuvad tööriided, seinas ääres — petrooleumi nõu, sea sööginõud, põrandad pühkimise luud, viimane on isegi vahel küllili kukkunud, ning siin ja seal leidub igasugust mittetarvilikku kolu. Perenaine ja kogu pere, kes on harjunud neid nii nägema ja asetama, ei leiagi neile nagu muud panipaika. Kuid ilu- ja puhtusnõuete huvides tuleks siiski korda seada need aknad ja aknapealsed ja ka kogu esik, et nad ei annaks võõrale nii mitmekesiselt armetut pilti.

Ka puhas sissekäik ei osutu alati mitte korralikuks. Sealgi leidub lamba-

villa kotte, mis võib olla — on küll vahel ajutiselt sinna paigutatud, siis igasugu tühje kaste jne. Pealegi on aga need klaasesikud perenaisele suureks tööandjaks, sest nende väikeste akende pesemine osutub kaunis suureks tööks ja ikkagi ei näe need aknad korralikult puhtad. On ju maal suvel rohkesti kärbsid, mis neid kohe rikuivad. Need on valusamad pildid, mis on torganud silma talumajapidamistes liikudes ja millest ei saa mitte vaikides mööda minna. Taluoludes, kus sageli üks töö ajab teist taga, on ju arusaadav, kui teinekord mõni asi on ajutiselt visatud kuhugi, kuid kui see korralagedus jääb püsima päevast päeva, siis ei saa sellest mitte nii mööda minna. Tuleb võtta arvesse, et see korralagedus ei olene ükski perenaisest, vaid terve pere, eriti aga noored, peaksid siin korda püüdma alal hoida, siis on perenaisel majapidamise korrashoid kergem.

Nüüd siis vaatame, kuidas korras-tada esikuid, et nad ei pakuks mitte liiga kirjut pilti. Kõigepealt tuleks vältida viia kõike esemed ja siis seinad ning aknad korralikult puhastada. Aknail olevalle esemele tuleks vaadata kindel koht, kus nad mitte nii väga silma ei torkaks. On esik suurem, saab sinna teha mõnda kapit, kuhu asetatakse petrooleuminoõu, põrandaluud ja harjad, mitmesugused puhtustusvahendid jne.

Riietelega aga, mis ripuvad esikus, ehk ka kõõgis või peretoas seinad, tuleks vaadata kindel panipaik kapi näol kas kõõki, või peretuppa. Mõnes kohas on ka tööriiete kapp asetatud esikusse, kuid see ei ole soovitatav, sest esik on ikkagi küll ja seal tõmbuvad riided rõs-keks, see võib ainult siis arvesse tulla, kui ta asetseb sisemiste seinte ääres ja kui on korralik õhuvahetus.

Seasööginõudele tuleks leida sigalas sobiv koht. On aga esik niivõrd väike, et sinna panipaika teha ei saa, siis peame neile esemetele looma mujal panipaigad, et esiku seinad ning aknapealsed oleks korralikult puhtad ja ei jätaks silmale midagi ebameeldivat. Nii saame neile asjule kindlad panipaigad ja kui need olemas on, on ka perenaisel kergem korda luua.

Nii on paljud meie taluperenaised korra majja loonud ning leiavad, et ei siin pole vaja rikkust ega kulu ka pal-

ju aega, vaid vaid eeskätt on vaja kindlat tahet. Panipaika loomulikult ei saa valmistada perenaised, vaid siin peame peremeeste ja perepogade abile mõtlema. Praegu, mil tulevad peale välis-tööd, ei saa enamikus kohtades panipaikade valmistamisele mõelda, kuid sügisel, mil välitööd lõpevad, on selleks kõige avaramad võimalused. Nüüd aga — enne heinatööde algust, tuleb noortel käed külge panna puhtuse ja korra loomiseks.

Meeta Mäekask.

Aia teed.

Aia või ümbruse kavandit valmistades jaotame antud maa-ala otstarbe järele eriosadeks. Tähtsamad neist oleksid: tarbe- ja iluaed ning talitusõu. Mida väiksem on meil kasutatav maa-ala, seda vähem saame eraldada üksikuid osi. Üksikalade eraldamiseks, kuid ka ühendamiseks, on aias vajalised teed. Nii käib kavandi valmistamisel käsikäes maa-ala jaotamisega ka teede märkimine.

Teid rajame ainult hädavajalisel määral, sest nad pole ilu, vaid praktiliseks otstarbeks. Mida rohkem teid, seda kulukam tuleb aia rajamine ja hiljem korrahoid. Teede liigne rohkus aias lõhub selle terviklikkuse. Tee ühendagu kaht tähtsamat punkti. Toimub nende kahe punkti vahel talituslik liikumine (näit. elamu ja lauda vahel), siis olgu neid ühendav tee võimalikult sirge.

Maastikulises iluaias või puiestikus pole selline „otseühendus“ sageli ilus ega ole seega õigustatud. Iluaias ei ole oluline, et peame jõudma võimalikult kiirelt teatavale sihile, vaid oluline on, et avaneksid ilusamad vaated aiale ja ümbrusele ning need oleksid vahelduvad ja huvipakkuvad.

Suuremas iluaias kasutatakse seepärast sageli — vastandina tarbeaiale — poognalisi kaarteid. Iluaia teed kulgegu mingile lõppsihile, nagu: lehtla, isteplats, ilus puu või pöösas.

Teede tegemine.

Teed jagunevad peamiselt kruusa-, muld-, paeplaat- ja muruteedeks.

Kruusateed on levinunud kõige rohkem ja on üldiselt ka sobivamaid teetüüpe. Tee laius, kahele inimesele kõrvu käimiseks, on 1,2 mtr. Suuremates aedades ja puiestikkudes olgu teed laiemad. Tee rajamisel tähistatakse kõigepealt tema täpne siht ja laius. Siis visatakse sisse tee süvend. Süvendi sügavus on 10—15 sm, olenevalt pinna seloomust ja nõuetest teele. Läbilaskvatel liivastel ja kruusastel maadel võib süvend olla õhem, kuna märgadel ja savimaadel olgu sügavam. Süvendi põhi tee keskkohal jääb umbes 5—7 sm kõrgemaks kui ääred. Süvendi põhi tambitakse kinni, sellejärele pannakse sinna kive või ehitusprügi, mis omakord kaetakse jämeda kruusa või šlakiga. See kõik kastetakse tugevasti läbi ja rullitakse või tambitakse, kuni tee omab vastava ühtlase kumeruse. Sellele kõvale aluskihile pannakse kruusakas savikiht, mis jällegi rullitakse. Viimaseks kihiks tuleb 2—3 sm paksune sõre kruusakiht. Savikiht on vajalik selleks, et vältida tee tolmamist. Teehari — keskoht — peab olema pisut madalam kui kahel-pool asuv murupind. Kõrged harjas teed segavad üldist pilti ja on liig silmatorkavad. Õigeks kumeruseks on 1,2—1,5 mtr. laiuste teede juures 5—8 sentimeetrit.

Muldteed — sobivad ainult tarbeaeda, kus nad alluvad üldisele maaharimisele sügisel. Need teed on odavad ja praktilised, kuna nad ei lase aias levida umbrohtu. Selliste teede rajamine on väga lihtne: visatakse teekoht parajalt kumeraks, rullitakse, ja kui

maa on väga kleepuv, siis kaetakse ka sõreda kruusaga.

Muruteed on meil maa-aedades sagedad, ent kahjuks enamasti vale kohal, nimelt köögi- ja puuviljaaias. Siin takistavad nad korralikku maa-harimist, levitavad umbrohtu ja soodustavad kahjurite sigimist. Muruteede õige koht on iluaias, kus tuleb aga muru neil hoida alaliselt lühike.

Niisuguse tee rajamisel peame aluspõhja valmistama heast mullast, selle kõvasti kinni tampima või rullima, andes teele sama kumeruse, nagu kruusateede juureski. Lõpuks külvatakse muruseeme.

Paeplaat-teed on meil üldiselt alles uudiseks, olgugi, et neid tarvitatakse maal juba kaua, eriti poristel kohtadel. Sedaliiki teede vooruseks on: 1) odavus (seal, kus paas saadaval), 2) alaline korrasolek, 3) paeplaat-teed on

ilusad, eriti vähemates aedades, kus kruusatee liialt lõhuks muru üldist rahulikku pinda. Paeplaat-teed võivad olla rajatud kas korrapärastest või ebakorrapärastest plaatidest. Suuremad, korrapärased plaadid asetatakse 30—45 sm vahedega, nii et normaalse sammu juures jalg satub järgmisele kivile. Vähematest plaatidest teede juures jääb iga plaadi vahele väiksem vahe, umbes 10—20 sm. Plaadid asetatakse tasandatud ja kinnirullitud mullale, tehes neile sinna sobiv pesa. Plaati kohale pannes loetakse pesa hästi märjaks. Nii kohaleasetatud plaadid ei hakka hiljem liikuma. Plaadid jäägu ümbruse mullast 1—2 sm kõrgemale. Nende vahele külvatakse muruseeme nagu kogu ümbrusele.

Teed täidavad hästi oma ülesannet ainult siis, kui nad on rajatud hästi ja hiljem hoitud püsivalt korras.

Opime ujuma.

Õeldakse „ei merel pisarateta sõuet a ega järvel uppumata ujuta“, kuid olles võimeline ujuma, siis pole ka uppumise hädakohtu karta nimetamisväärsel määral.

Igal aastal uppub meil üle poolesaja inimese ja neist enamik seetõttu, et ei osata ujuda.

Kuna ujumine on ühtlasi ka tervislik spordiala, siis peaks seda õppima iga noor. Ujuma õppimine on üldiselt kerge, kuid vajab siiski süsteemikindlat harjutamist. Ujumise pidurdajaks on kõigepealt kartus ja vee ninnasattumine, seepärast olgu ujuma õppija esimeseks ülesandeks — vabaneda neist pahedest.

Ujumist hakatagu õppima

koeraujumist järele aimates. Seks mindagu $1/2$ — $2/3$ kehast saadik vette ja hakatagu käte ja jalgadega koeraujumise liigutusi tegema. Käed sirutatakse ettepoole ja tõmmatakse kordamööda kõhu alla. Jalgadega võib alul lihtsalt summeldada. Hingamine toimub suust sisse ja ninast välja.

Rinnuli ujumine.

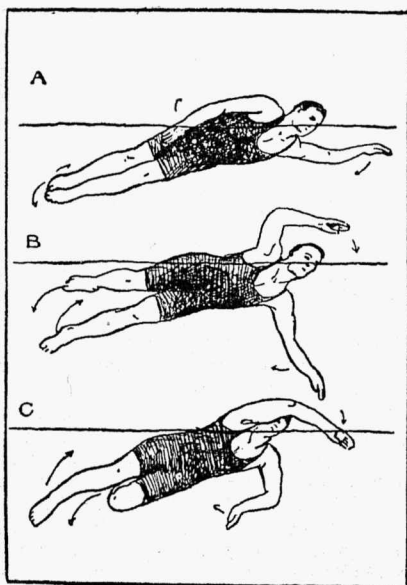
Edeneb juba koeramoodi ujumine, siis alatakse rinnuli ujumist õppima,

jäljendades konna ujumist. Kuna rinnuli ujumine on raskem, siis õpitagu seda alul kuival maal. On liigutused selged — jätkatagu vees. Liigutuste õppimiseks tehtagu kuival maal järgmisi harjutusi: algseis — seista sirgelt, käed tõsta üles, sõrmed koos, peopesad ees. Liigutusteks — 1) peopesad pöörata väljapoole, mõlemad käed sirutada õlani kõrvale välja, suukaudu sissehingata, tõsta üht jalga nii, et jalakand ulatub teise jala põlveni ja põlv on kõrvale, mitte ees; 2) kõverdada käed küünarliigestest, tõmmata õlavarred vastu rinnakorvi ja tuua lõdvendatult kokku lõua alla, ülestõstetud jalg kõrvale välja sirutada; 3) käed kiire liigutusega algseisu sirutada, käte ettetoomisega ajal välja hingata, kõrvale väljasirutatud jalg tuua kiire liigutusega teise jala juurde algseisu. Kui need harjutused on kuival maal selged, siis minna $2/3$ kehast saadik vette ja teha vees samu harjutusi, kummardudes vähe ettepoole. Jalgade harjutamiseks valida säärane sügavus, et kätega on võimalik põhja toetuda.

Ujumiseks tuleb alata harjutusi pingutamata kehaga madalas vees: 1) Sissehingata, käed tõmbega kõrvale asendisse, jalad väljasirutada, 2) sisse-

hingates tuua õlavarred vastu rinnakorvi ja edasi lõua alla, jalad kõverdada põlvest laiali, 3) väljahingata, käed tuua algseisu, kuna selle aja sees jalad tõugata laiali ja lüüa kiirelt kokku algseisu. Keha hoida pingutamata.

Üksikute liigutuste vahel võib pidada mõni hetk vahet. Kui tundub, et keha hakkab vajuma, teha jälle vastavaid liigutusi nii kiirelt, et liikumise hoog oleks ühtlane. Liiga kiired liigutused väsitavad keha.

Külili ujumine.

Algseisus ujuja lamab vasakul küljel, keha on väljasirutatud, jalad koos. Vasak käsi on tõugatud ette nii, et pea lamab õrnalt käel, käelaba on veest väljas, peopesa on keeratud vee poole. Parema käsi lamab sirgelt puusal. Võib alata ka paremalt küljelt.

Liigutused: 1) Sissehingates vasaku käega tõmmata ülemise reie sihis ja parem käsi asetada rinna ette alumise õla juurde tõmbeasendisse nii, et mõlemad käed kohtuvad rinna ees — alumise õla juures, teineteisest möödudes. Käte tõmbeliigutused teha rohkem vee pinnalt. Jalad kõverdada põlvest ja tõmmata laiali. Pealmine jalg tõmmata ette, alumine taha. 2) Väljahin-

gates aeglaselt sirutada vasak käsi üles, ühtlasi tõmmata paremaga, laiali viidud jalad tugevasti kokkuliüüa. 3) Kui tunda, et keha edasiliibseb, siis teha väikene paus ja korrata liigutusi.

Selili ujumine.

On rinnuli ja külili ujumine selge, siis ei ole raskusi selili ujumise õppimiseks. Selili ujumisel toimuvad käte liigutused pea samuti nagu rinnuli ujumisel. Jalgade liigutused sarnlevad täielikult rinnuli ujumise liigutustele.

Algseisus tuleb lamada selili, käed keha kõrval, peopesad keha juures.

Liigutusteks: 1) Käed tuakse rinnale, painutades õlavarred rinna ligi nii, et käte seesmine pool puudutab õlgu. Samal ajal tuleb jalgu kõverdada, põlved lähevad ülespoole laiali, jalakannad jäävad kokku. Sissehingamine toimub suu kaudu. 2) Käed sirutatakse ülesse, hoides peopesad keha poole. Liigutus toimub lõtvade kätega. Jalatallad tulevad aeglaselt vastuvett laiali ajada. 3) Käed tõmmatakse kaareveepinna lähedalt puusade juurde, sõrmed kõrverdatakse veidi sissepoole ning samal ajal tõmmatakse laialisirutatud jalad järsu tõmbega kokku. Ka käte tõmme olgu järsk. On jalad ja käed viidud kokku, siis tehakse väikene paus, et keha võiks puhata, kuni on tunda, et keha hakkab vajuma, millele peavad korduma eelmised liigutused. Selili ujumisel peab hoitama pea niipalju vees, et kõrvad on ühtlaselt vees.

Grawl

stiilis ujumisel tuleb lamada kõhuli vee-pinnal sirgelt, kusjuures käed on ülesse asetatud, pea asetseb sirutatud käte vahel. Mida rohkem on keha veepinnal, seda kergem on ujuda. Ujumisel töötavad käed vaheldumisi. Kui üks käsi toimetab tõmmet, siis teine käsi väljub. Parema käega tõmmates tuleb tuua vasak käsi ette, vasaku käega tõmmates parem käsi ette, kusjuures sõrmed on kokkupigistatud kausi taoliselt. Sissehingamine toimub kord vasakult, kord paremalt poolt. Ujumisel jalad liiguvad ülevat alla 20—30 sm. vahedega. Ajal, mis vasak jalg lööb alt ülesse, toimetab parem jalg löögi ülalt alla. Ühele käe tõmbele vastab 2—3 jala liigutust.

Ujuma õppimisel

peetagu silmas, et higinest ei mindaks vette. Nõrgatervislikud jäägu alul vette ainult paariks minutiks, kuna tugevama tervisega 10—15 min. Tundub kehas värinaid ja väsimust, siis tulda-
dagu kohe veest välja, kuivatatagu või kaetagu end riietega, et hoiduda külmetamast.

Harjutusi tehes toimitagu aeglaselt ja rahulikult, et ei pritsiks vett ninna ja suhu. Hingamist harjutatagu suust sisse ja ninast välja ning õpitagu vees silmi lahti hoidma.

Tehes järjekindlalt eelkirjeldatud harjutusi, leiate peagi, et ujumise kunst on käes ja uppumist pole nii kergegi karta.

I. T.

Maanoorteringide tegevusest.

Maanoorte kirjatööde võistlus Võrumaal.

Maanoorte Võrumaa Ühenduse kirjatööde võistluse hindamiskomisjon tegi laupäeval sissetulnud kirjatööde kohta otsuse, määrates auhinnad. Võistlused toimusid kolmes klassis, arvestades vanust. Vanemas astmes, kus teemaks oli „Minu kodukoht Vabadussõja keerises“, anti teine auhind Edmund Laasile — Sännast ja 3. auhind Luise Uibole — Sännast. Keskmises astmes, teemal — „Organiseeritud maanoored — uus jõud ühiskonnas“, määrati 1. auhind Ernst Veikole — Missost ja 3. auhind Ludv. Järvele — Kasaritsast ning 3. auhind Leho Purgile — Saalusest ja Alide Salumile — Nursist teemal „Ilusaim hetk minu elus“.

Kõige rohkem oli võistlustöid esitatud nooremas astmes, kus olid teemadeks „Minu vanaisa jutustab“ ja „Millisena näeksin oma kodu“. Seal anti 1. auhind Salme Langile — Haanjast ja Eha Kõvale — Kiomast; 2. auhind Leida Järvele — Kasaritsast. Nimet. autor sai 2 teist auhinda, kuna ta oli võistlustöö esitanud mõlematele teemadele. Veel anti 2. auhind A. Narusbergile — Põlvast ja Karl Pukkale — Antslast. 3. auhind otustati anda Arno Uibole — Sännast, Leida Mägile — Kiomast ja Elli Mägile — Kasaritsast.

Vabal teemal kirjutatud võistlustööde autoreile anti 2. auh. H. Raudmaale — Taevaskojast ja 3. auhind Arnold Käärile — Põlvast ja Alide Salumäele — Nursist.

Hindamiskomisjoni koosseisu kuulusid maakonsulent J. Männik, konsulent H. Polna, maanoorte instruktor E. Piir, maanoorte poolt: P. Laugamets ja toimetaja P. Paluteder.

Noortepäev Uue-Saaluses.

Uue-Saaluse maanoorteringi kevadpäevale, pühapäeval 21. mail, oli kogunud rohkesti ümbruskonna noori, kes huviga jälgisid rahvamaja juures noorte töövõistlusi. Võistlused avas V. M. U. sekretär Jaan Sibul. Suuremat huvi pakkusid peenrategemise võistlused, kus meistriks tuli Vilhelmine Seim, 24 punktiga, teised paremad olid: Elmar Hoop, Voldemar Ruus ja Evald Seim.

Kartulikooremise võistlusest võttis osa 8 noort ja meistriks tuli Salme Valdmaa. Esimese auhinna said: Hildegard Seim, Helgi Eel mets, Elsa Tsahkna, Vilhelmine Seim ja Aino Luha. Teise auhinna said: Kalju Kolga ja Evald Seim. Hobuserakendamise võistlused saavutas meistri nime Voldemar Ruus 23 punktiga ja esimese auhinna sai ka Ev. Eskla. Teise auhinna said: Arnold Kord mets ja Osv. Eich e.

Lüpsimeistriks tuli Senni Krillo 80,5 punktiga, teise auhinna said: Helgi Eel mets ja Rudolf Hussar. Peale välisvõistluste oli rahvamaja ruumes kõnevõistlus, kus kuue võistleja hulgast meistriks tuli Helmut Kriisa. Esimese auhinna sai veel Salme Valdmaa ja teise auh. Senni Krillo ja Rudolf Hussar. Kolmanda auhinna sai Valter Eel mets.

Karjakohtus süüdistati hooletu peremeest loomade poolt ja süüdistuse arutamine oli väga huvitav. Kohtu esimeheks oli koolijuhataja Osk. Nagel, prokuröriks ringivanem Hugo Naarits ja asjatundjateks Ed. Krillo, Helmut Kriisa ja Arn. Tamberg. Loomade volnikuks oli A. Tammesalu ja peremeest kaitsesid Jaan Sibul ja Valter Oinas. Tunnistajate ülekuulamise ja poolte vaidluste järele kohus otsustas peremehelt võtta talupidaja õigused ja määras karistuse perekonnaliikmetele. Peale kohtuistungis esines lõppsõnaga konsulent A. Tammesalu.

Sisukas maanoortepäev Mõdriku.

Pühapäeval, 4. juunil peeti Mõdriku kodum. kooli juures Viru-Jaagupi konvendi piirkonnaline maanoortepäev, mis koosnes kolmest osast: võistlustest, aktusest ja aia-peost.

Noortepäev algas kell 10 hommikupoolel võistlustega. Pool viis peale lõunat algas päeva tulipunkt: kontsertaktus, mille avas lühidalt konvendi esimees H. Nõlve. Selle järgi esines Mõdriku maanoorterangi naiskoor A. Mooste juhatusel, mille järele anti aktusekõneks sõna põllutööministri abi dr. agr. E. Terasmäele.

Kui veel Mõdriku maanoorterangi naiskoor oli esitanud laule ja ette kannud mõned deklamatsioonid, toimus hommikupoolsetel võistlustel auhinnaletulnute austamine ja nendele auhindade väljaandmine.

Õhtul toimus aia-pidu, kus peokõne pidas põllutöökoja maanoortenõunik E. Nugis. Vaeküla noored lavastasid prl. L. Kaisla juhatusel „Orjajõe valitsejad“, karaktertantse esitas Aruküla ring, võimlemisettekandeid oli Mõdriku ringil ning rahvatantse Vaeküla maanoorterangilt.

Ühisel lõunasöögil konvendi konsulent agr. A. Mark ütles tänusõnu Mõdriku kodumajanduskoolile eesotsas ta juhataja prl. E. Traadiga.

Konvendipiirkonnalistel võistlustel saavutati järgmisi tulemusi:

Käsi-pallivõistluses: 1) Vaeküla, 2) V.-Jaagupi, 3) Vinni-Pajusti.

Põllumajanduslikus teatejooksus:

1) Ev. Teetak (Vaeküla), 2. Ev. Vilo

(Koeravere), 3) Edgar Männik (Koeravere).

Kartulikoormises: 1) L. Mae (Mõdriku) ja A. Rentik (Mõdriku), 2) E. Lall (Aruküla), 3) J. Uueni (Aruküla) ja J. Tiidemaa (Vaeküla).

Lüpsivõistlusel: 1. auhind ja 1. kl. lüpsimärk: Herta Leipalu (Koeravere), 1. auhind ja 2. kl. lüpsimärk: Kivila (Mõdriku) ja O. Jentik (Vaeküla), 2. auhind ja 2. kl. lüpsimärk — S. Kailas (Mõdriku).

Väike-Maarja ja Simuna noored olid laagris.

Kolmapäeval, 7. juunil lõppes Simunas Avanduse põllunduskooli juures korraldatud Simuna ja Väike-Maarja põlumeeste konventide maanoorte põllumajanduslik laager, mis kestis kaks päeva. Laagris õppisid noored umbrohetõrjet, rohu- ja kultuuri ja taimedetundmist, veisekasvatust ning hobuste eksteriööri. Laagri vanemaks oli maanoorte instr. E. Kello, õppejuhiks konsulent E. Leito, õppejõududeks Avanduse põllunduskooli juhataja ja õpetajad ning kohalikud konsulendid. Laagrist võttis osa ümmarguselt 60 maanoort.

Laagri kestel toimus rida võistlusi konventide meistritiitlile.

Simuna konvendis saavutas kõnemeistri koha ja 1. auhinna Erna Leemets, teise esimese auhinna sai Hans Riispapp, kuna 2. auhinna said Valter Helm ja Riho Sirelpuu.

Kartulite koormise meistriks tuli Leida Vetevool, teisele auhinna — Roosaar, Mumme ja Kristman. Kraavikaevamises saavutas meistritiitli Elmar Riispapp, teiseks jäi Arn. Kuulvee. Lüpsimeistriks tuli Elsa Tooming, kes sai teise auhinna ja pronkslüpsimärgi. Võrkpallis tuli konvendi meistriks Salla-Tammiku m. ring, põllumajand. takistusjooksus Rahkla m. ring.

Väike-Maarja konvendis tuli kõnemeistriks Endel Kuusmaa, kartulikoormises Meeri Kuk, kraavikaevamises Endel Kuusmaa, lüpsis Meeri Kuk kes saavutas ka 1. auhinna ja 2. klassi lüpsimärgi.

Fa Joh. Nurmbergi trükk, Viljandis, 19. juunil 1939. a.